

Йосиф Левицький

Історія введення музикального пінія в Перемишлі

Подане і спис розличних інструментів і писаних нот при палаті архиерейській святого В[елико]М[ученика] Георгія¹ переконує нас, що ві Львові єпископи рускїї удержовали капеллю, котрої члени кромі забав дворских, ще і в церкві Свято-Георгскїї на інструментах враз з голосами відгравали торжественнїї Служби Божїї. Імена сих достойних археєреїв суть: Лев Шептицький², Петро Білянський³, Николай Скородинський⁴; во время послїднього відличався Панковшский яко директор капеллії. Кажуть, якоби з тих времен находилась партитура складающаяся з єдного віолін-ключа; но ми увірити можем кожного, що музикальнїї письма находящїїся в складі палати свято-юрскої, для кожного голоса і кожного інструменту мають свої ведля ключа писанїї ноти*. Партитура о єднім віолін-ключи введена во семинарії львівскїї тими питомцями, котрі дещо на скрипках грати вміли; бо четирах ключей пінія, на сопрано, альто, теноре і басса дехто з початку ХІХ столїтя з русинів понимав. Року 1818, 1819 питомец львівскої семинарії Скабович яко слушатель філософїї, родом з Тернопільского, прислуховавшися єще яко студент гімназїї до р. 1815 напівам тамже существующих і тим циркулом владїющих росїян, отличався во Львові прекрасним високим голосом і зручностїю в пінію; але по більшїї частї на память нежелі употребленєм више описанїї партитури.

В Перемишлі не находилися жаднїї інструмента, тим меньше ноти на четири ключи пінія уложені, не було о них жадного преданїя, хотя в Перемишлі при катедрі по кармелїтах до р. 1828 находилися органи, а в Страшевичох і до нинї ще і по монастирях василянских, яко то: в Дрогобичи, Гошовї находяться. Пініє тому катедральное при торжественних Службах Божїїх відправлялося на самолівку, як хто потрафив зо своїми поміцниками таковое віддати, розумієся, завше інакше, бо годї було другий раз так потрафити. Підписавшиїся чув такое пініє від р. 1808, чув также раз на Рождество свят[ого] Йоана Предтечи і Крестителя, як на органах враз з іними інструментами і котлами грав музик Радилевич торжественну Службу Божу. На тот сам спосіб р. 1825, 1826 во Львові музик Роллечек, родом чех, уложив був рускую літургію на чтире голоси враз з інструментами, і таковую во время ювілея 1826 р. в церкві свят[о] Георгскїї ві Львові служившу єго преосвященству Йоанну Снігурскому при помощи славной співачки Баронї відіграв; но правим русинам се не сподобалося.

Николай Нападїєвич др. прав, професор і дідич села Вяцкович, будучи во своє время усердним русином, дуже старався о тоє, щоби висшое пініє церковное до лїпшого, образованого вкуса воздвигнути, додавав охоти вспомянутому Ролечкови, котрого бл. пам. Йоанн Снігурский щедро винагороджав, і постарався о много партитур славного

¹ Офіційна назва церкви Святого Юра у Львові.

² Лев Шептицький (рік нар. невід. - пом. 1779) – львівський єпископ у роках 1749-1779, від 1762 до 1778 коад'ютор київської митрополії, згодом митрополит. У Львові відновив крилос.

³ Петро Білянський (1736-1798) – львівський єпископ у роках 1779-1798.

⁴ Микола Скородинський (1757-1805) – закінчив віденське «Барбареум», львівський єпископ у роках 1799-1805.

* Смотри „Зорю галицку” з р. 1852. Число 33, дня 30 цвітня, стор. 270, 271.

Бортнянського⁵, і тій підписавшому року 1828, щоби з них зділати употребленє вручив. Підписавшийся імівши честь від р. 1825 до 1832 бути завсігда при боку его преосвященства Снігурського⁶, неопускав жадної способности, щоби раз пініє торжественних Служб Божіих справити; понеже пініє ще р. 1814 Йоанном Маршалкевичом⁷ в Перемишли на спосіб львівського введенноє, і по селах, в Радимні, Дроздовичох, Валяві та Великих Мостах розпространенне, потому від р. 1819 в Перемишли Яковом Нероновичем⁸ удержованое, показалося требованіям времени неодповідаюшим.

Було то осени р. 1828, коли одного разу при обіді его преосвященство бл. пам. Йоанн Снігурский з підписавшимся став о музикальнім пінію розправляти, а признавши всі причини побудительній таковое пініє в Перемишли вовести справедливими, сказав тій памятния слова: Ви много говорите а не ділаєте. На се відповів підписавшийся: я не маю к тому dokonьче потребних средств! – Не журіться тим, лиш ділайте, я не буду жаловати потрібних грошей. На се з восторгом сказав-єм, – ще ниніка буде перша лекція во музиці. І так повелів-єм прийти Викентому Куряньскому⁹ співавшему бассо, і тот став вчити нот ведля чтирох ключей пінія і таковия виголошовати.

Першіі студенти¹⁰ тої перемискої школи були юноши находящііся в палаті єпископській, яко то: Михаїл і Владислав Вербицькі¹¹, Алексій Осика, Матфій Пінковський¹², Йоанн Абрамик, Георгій Чижевич, Йоанн Кордасевич¹³. Музикальній письма, т. є. партитури були вже при руках, а в продовженю времени, ще і другії спровадив-єм із заграниці. Так поступовали ученики тої півчої школи, же р. 1829 могли вже всенародно в катедрі з хору цілу Службу Божу співати. Но що ж робити! найшлись приятелі і неприятелі такового пінія а то тим більше, же Викентій Куряньский будучи вже старим а незнаючи генераль-басса, не міг удержати точної гармонії.

Дізнавшись о тім староста перемиский Вінклер, же бл. пам. Йоанн Снігурский возлюбив музикальное пініє, представив томуж свого метра музики Алоїса Нанкого¹⁴, що він з охотою справить висшоє пініє катедрального хору ведля правил генераль-басса, і як тільки будуть ученики к тому спосібній, на Великдень р. 1829 также і его дочка содійствовати буде. Підписавшийся по повеліню его преосвященства приняв wspomянутого Алоїса Нанке зо всею чемністю, ізяснив му текст руского пінія і переписав ради будущего торжества великодного для неуміющих читати по руски, латинськими буквами а німецкою орфографією цілу Службу Божу, і ще декотрії пісні літургіческіі, як напр. *Христос воскресє* і т.д. під котрій тексти уложив А. Нанке прехорошіі квартети, до ниніка употребляемії. І в самім ділі, скинувши в перед орган щоби подаремно не занимав

⁵ Дмитро Бортнянський (1751-1825) – український композитор, був диригентом придворної хорової капели у Санкт-Петербурзі в Росії.

⁶ Отець Й. Левицький у роках 1825-1832 був капеланом владики І. Снігурського.

⁷ Іван Маршалкевич (1786-1858) – висвячений у 1812 р. до 1836 р. був парохом у Валяві а згодом в Тустановичах.

⁸ Яків Неронович (1801-1901) – до висвячення у 1842 р., був дяком у перемиській катедрі.

⁹ Вікентій Куряньский (рік н. і см. невідомі) – був регентом у латинській катедрі у Перемишлі.

¹⁰ Студентами звали тоді учнів гімназії.

¹¹ Михайло Вербицький (1815-1870) – священник, співак і композитор. Дати народження і смерті Володислава Вербицького не відомі.

¹² Матвій Пінковський (рік н. і см. невідомі) – в роках 1835-1877 був дяком у перемиській катедрі.

¹³ Іван Кордасевич (рік н. і см. невідомі) – в роках 1844-1864 був дяком у перемиській катедрі.

¹⁴ Алоїз Нанке (рік н. і см. невідомі) – чеський композитор, для потреб перемиської катедрі писав церковну музику.

на хорі містця, виступили панни: Вінклер і Шенк дочка капітана, всенародно, і відспівали з вивченим хором, під дирекцією вище реченого А. Нанке, прекрасно цілу Службу, за що слідовало признане публіки і щедрое винагороджене єпископа.

Тим першим щастливим случаем ободрен А. Нанке, прияв на себе дальшее обучене зголосившихся студентів до пінія за мірное винагороджене зо сторони владики. Неутомимо поучалися кандидати пінію під руководством підписавшогося а наставленем Нанкого, і успівали во тім же що день, а то так, же єпископ рішився дати фундуш 200 рен[ських] серебром на удержане єдного вже вивченого і певного басса, до чого причинився отец А. Нанкого в Берні¹⁵, і прислав нам Викентого Серсавйого р. 1830 на самую Йордань. Тим членом помножений хор став кріпитись і своїми учениками по дієцезії, якоже і ві Львові напр. Хризостомом Сінкевичом¹⁶, Антонієм Гелитовичем¹⁷ і друг[ими] по словам Йосифа з Болшова¹⁸, славити, о котрим пінію бл. пам. професор фізики Кржиж окремиї написав артикул, і тот же р. 1831 в духовній временописи др. Плева¹⁹ во Відни напечатав (рік 4, том 2, звязок 3, Ngo VI, стор. 159-164), де так каже: *пініє прехорошоє, ціли богослуженія совершенно отвітственне*. Підписавшийся недоволен тим що в Перемишли воздвигнулась школа музикального пінія, маючи вліяне на єго благородіє господина Леона Сосновского апеляційного чиновника і настоятеля Ставропігії, зділав се, що для учеників бурси прияв учителя музикального пінія П. Міллера, получивши в перед від мене потрібні ко тому ноти Серсавим переписані, а послі также за директора пінія церковного і музикального Якова Нероновича. Довгий час не могло висшоє музикальное пініє церковное ві Львові водворитись, бо предстоятелі духовній не могли до него навикнути. Рік 1835 пособствовав тому пінію, понеже набоженство за усопшого імператора Франц Первого в катедрі латинській ві Львові відправляемое доконьче требовало висших музикальних півчих, бо годі було вже ведля партитури о єднім віолін-ключи співати; тому 8 лиш питомців воспівали во время служенія єго превосходительства тепер примаса Галіції²⁰, цілу літургію ведля партитури перемискої з признанем музикальної публіки. Підписавшийся був во так щастливих обстоятельствах же р. 1835, з єго преосвященством Снігурским відїхавши до Відня, тамже у св. Варвари, пристроївши ноти на всі голоси і партитуру способом німецької вимови, співало 20 німців, не розумівши ані слова з того всього, під дірекцією Долежалля, родом чеха, три святительські Служби Божії, з признанем публіки музикальної; – чого свідком був также високопреподобний Спиридон Литвинович²¹, теперка крилошанин і парох при св. Варварі во Відни. А щоб тое введене могло і пізнійше предовжатись, лишив підписавшийся всі тії писанії ноти на руки втоді управлявшего парафією Петра Паславского²²; тому до нинька подібное пініє, щедротою єго преосвященства кир Григорія Яхимовича живимое, во славу народа руского продовжаєся.

¹⁵ Брно, місто на Моравах.

¹⁶ Хризостом Сінкевич (1814-1889) – священник, церковний співак і диригент.

¹⁷ Антоній Гелитович (1812-1895) – висвячений у 1839 р. в роках 1841-1895 був парохом у Чукові.

¹⁸ Йосиф з Болшова псевдонім о. Йосифа Левицького (1810-1863) – скрипаль і композитора, автора статей на музичні теми.

¹⁹ Мова про віденський часопис „Neue theologische Zeitschrift”.

²⁰ Примасом був львівський латинський митрополит Франц Піштек (1786-1846).

²¹ Спиридон Литвинович (1810-1869) – церковний діяч; теологічні студії закінчив у Відні, був там парохом, а від 1852р. ректором духовної семінарії у Відні. Від 1863 р. львівський митрополит.

²² Петро Паславський (1792-1847) – висвячений у 1818 р., від 1821 р. спочатку сотрудник, а від 1834 р. парох церкви св. Варвари у Відні. Автор проповідей.

Во тім самім времени т. є. 1835 року, купив я также партитури на простопініє церковное у пок[ійного] Гавриїла Меглицкого св[ящ]енника] котрі то партитури через 15 літ в бібліотеці катедральній безполезно лежали, і допіро р. 1851 питомцем семинарії Йоанном Скобельським²³ із пили отріпані, в практику при пособію отц[я] Якова Досковського²⁴ во інституті півців і учителі²⁵ введеними були. Пречудное пініє!!! – яка гармонія і яке величіє богослуженія! От короткое істое описане розвитія школи півців в Перемишли, котра то школа до ниніка держиться і єго преосвященством кир Геогорієм Яхимовичем щедро спомагаєсь. Тая школа хотя недоступила слави европейскої, однакож надія певна, що тепер уже, коли при гімназії вчать співати, не упаде; – до чого Викентій Серсавій своїм в Перемишли невідступним присутствієм, причиняє ся.

Накінець признати мушу, що істий ученик перемискої музикальної школи, тепер священник Михаїл Вербицкий, зділав її своїм талантом во генераль-бассі, значительную славу; бо де лиш виступовав, чи то ві Львові, чи в Перемишли, приобрітав достойні похвали; подібне як і Любович²⁶, питомец семинарії львівскої архидієцезії р. 1852 при пінію во велику п'ятницю, від іносторонних із заграниці се лиш слухати мусів: хорошо, совершенно, прекрасно, пречудесно, отлично, преімушественно, превосходно і т.д.* Кого ж не повинен восхищати успіх пінія музикального во тих то временах, де питане о просвіщеню і образованю Руси доси продовжаєсь?

Наміренєм моїм було також всі важнійшіі проішествія тої музикальної школи на образец літописи до спорядженої к тому книжки записовати, котрум во четверть звязати дав, і основане і проішествія важнійшія до року 1834, точно в ній записав-єм; но зо жалем сказати мушу, же того ніхто з послідників моїх непонімав і то що було записано, загинуло. Уваги достойним і се, що за вставленємся п[ана] Константина Павліковського дідича Рожубевич на містце А. Нанкого р. 1833 принятий був нікий ормянин іменем Кречунович, но сей человек будучи через пів року директором хору, во запутаних своїх обстоятельствах не відповів своему званю, і опять приняв А. Нанке дирекцію пінія, до чого вже на 32 таблицях деревяних по 2 числа уложив був школу пінія в німецькім язичі. Межи півчими перемискої школи відличався також нікий Константин Білорусин, котрий співаючи сильним басом, розумів і генераль-басс; він пійшов р. 1837 до Венгер і учредив висшое церковное пініє в Унгу²⁷ в дієцезії мункачвіскій²⁸.

От тепер най сіє короткое начертане заступить затраченіі записки, і буде доказательством, що усердіє, неутомимое попечене малими і непевними средствами со временем може виставити памятник незагладимий, і причинитися до слави не тільки обряда церковного, але і до просвіщенія народного. Тому то і в інституті півців та учителі со временем сталася викладати школа пінія А. Нанким написана, а досвідчине показало, що в теченю єдного року, пінія музикального не мож з успіхом виложити; для того, щоби образоване музикальное ними перейшло в нарід, помножено число кандидатів

²³ Иван Скобельский (1825-1893) – висвячений у 1852 р., був священником у Дубецьку, а згодом парохом у Самборі та Лішній.

²⁴ Яків Досковський (1814-1884) – висвячений у 1844 р., в роках 1845-1854 був сотрудником при перемиській катедрі й префектом друкарні.

²⁵ Дяко-вчительський інститут був створений у 1818 р. з ініціативи перемиського владики Михайла Левицького.

²⁶ Петро Любович (1826-1869) – висвячений у 1853 р., композитор і диригент.

* Зри „Зорю галицкую” з р. 1852, ч. 34, стор. 281.

²⁷ Унг, угорська назва Ужгорода.

²⁸ Мункач, угорська назва Мукачева.

на півчих і учителів до 24 і декотриї по кілька літ для пінія держаться та посіщають школи нормальні. На удержане того інститута, кромі датків з парафій, купив бл. пам. Йоанн Снігурский село Новосілки і віддав надзир над ним всечест[ній] капітулі перемискій. Найже буде честь і слава покоящомуся праху бл. пам. Йоанна Снігурского єпископа, котрого дух радуєся тим полезним і славним християньским ділом так, як за житя николи без тих півчих не мав в каплиці палати Служби Божої, рад їх слухав і не жаловав видатків до заохоченя студентів ко пінію і удержаня цілого заведенія, о чім і во своїй духовній грамоті тямив і на се заслужив, щоби імя єго від рода в род передавалось.

Списав Йосиф Левицкий,
супл[ікований] професор богословія д[огматичного] пастирства.

Стаття Йосифа Левицького *Історія введенія музикального пінія в Перемишли*, надрукована в альманаху «Перемишлянин на рік 1853». Год видаваня четвертий. В Перемишли, типом і накладом книгопечатні капітульної, 1852. С. 81-90.